

GEEK VAN SURREALISME

Dawn Ades

COLLECTIES VAN HET SURREALISME

Surrealistische collecties beginnen bij de surrealisten zelf. De meest gepassioneerde verzamelaars waren André Breton en Paul Éluard, beiden actief in de Parijse dada-beweging, die al collecties begonnen op te bouwen nog voor het surrealisme goed en wel gelanceerd werd met Bretons eerste *Manifeste du surréalisme* uit 1924. Deze neiging tot verzamelen was van meet af aan verbonden met het surrealisme en beïnvloedde ook de receptie ervan: de manier waarop het werd gezien en begrepen, of verkeerd begrepen. Maar dat de beeldende kunsten zo'n hoofdrol zouden krijgen was bij de start van een beweging die draaide om taal, poëzie en leven geenszins een uitgemaakte zaak. Beeldend kunstenaars werden in het eerste manifest alleen vermeld in een voetnoot.

De status van de beeldende kunsten werd opgekrikt toen Breton in de collages van Max Ernst, die voor een dada-tentoonstelling in 1921 in Parijs arriveerden, de visuele equivalent van het poëtische beeld herkende. Hij zag in Ernsts collages eenzelfde botsing van twee of meer ongerelateerde objecten aan de uiterste grens van de metaforische expressie. Dit idee van het 'beeld' zou worden overgenomen door het surrealisme, en in Bretons bespreking van Ernsts collages formuleert hij al een aantal sleutelideeën van de beweging die pas drie jaar later zou worden gelanceerd.

De omarming van en gehechtheid aan het visuele, waar niet alleen hun verzameldrift blijkt van geeft maar die ook al vroeg spreekt uit de geschriften van Breton en Éluards poëzie, hadden dus een theoretische onderbouwing. Desondanks werd er geen route uitgestippeld die de kunstenaars c.q. leden van de beweging dienden te volgen en er vonden dan ook heftige debatten plaats over wat 'surrealistische schilderkunst' kon inhouden. Maar vrijwel van begin af aan vormden tentoonstellingen het belangrijkste middel voor de verbreiding van het surrealisme, dat daardoor in hoge mate en vooral in de Engelstalige wereld beschouwd werd als een vorm van beeldende kunst. De tentoonstellingen werden in commerciële galeries in Parijs en elders gehouden en dit waren eigenlijk de enige plekken waar werk van surrealisten en potentiële surrealist te zien was.¹ Het was begin 1924 in Galerie Simon, die werd gerund door Daniel-Henry Kahnweiler, dat Breton voor het eerst schilderijen zag van André Masson. De eerste historische tentoonstelling van het surrealisme in een museum – niet te verwarren met tentoonstellingen die door de surrealisten zelf werden georganiseerd – was Alfred H. Barr Jr.'s *Fantastic Art. Dada, Surrealism* van 1936 in het Museum of Modern Art (MoMA) in New York.²

In meerdere opzichten schuilt er enige ironie in deze triomf van het visuele. Het surrealisme was nooit een stijl, een 'kunststroming'. De kunstenaars die lid waren van de beweging kwamen in opstand tegen het modernisme, abstractie, steriele stijloefeningen en kunst die geen band meer had met de ervaring, verbeeldingskracht, dromen, verlangens en het onderbewuste. Het surrealisme draaide om radicaal nieuwe relaties

Cat. 143

René Magritte

Les complices du magicien, 1926

Cat. 144

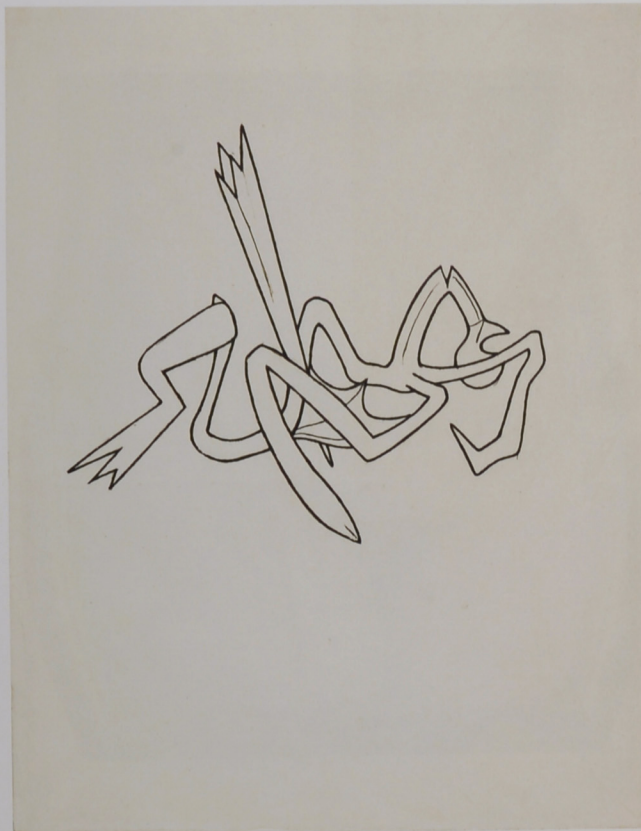
René Magritte

L'esprit comique, 1928

Cat. 93

Alberto Giacometti

Femme égorgée, ca. 1932

Scottish National Gallery of Modern Art, Edinburgh

Cat. 94

André Breton

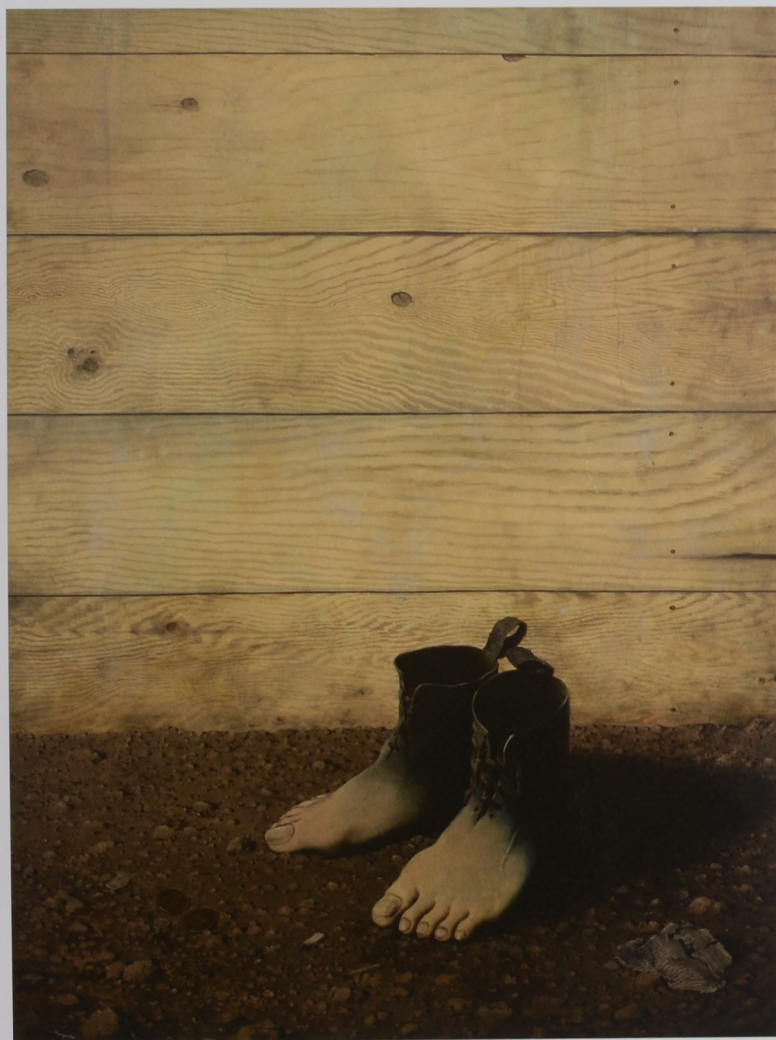

Le déclin de la société bourgeoise, ca. 1935-1939

Scottish National Gallery of Modern Art, Edinburgh

Cat. 63

René Magritte

Le modèle rouge III, 1937

Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam

Cat. 64

René Magritte

La jeunesse illustrée, 1937

Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam

